KEMI
Kemikalieinspektionen

TILLSYN 8/25

Plan för Kemikalieinspektionens tillsynsvägledning 2026–2027

kemikalieinspektionen.se

Kemikalieinspektionen arbetar med att minska risken för att människor och miljö skadas av kemikalier. Vi är en statlig myndighet som kontrollerar att företag följer reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och kemikalier i varor. Vi prövar ansökningar om tillstånd för att sälja och använda bekämpningsmedel. För att främja god hälsa och bättre miljö utvecklar vi lagstiftning och andra styrmedel i Sverige, inom EU och internationellt.

Kemikalieinspektionen.

Artikelnummer: 511 513

Förord

Kemikalieinspektionen ger vägledning till dem som arbetar med kemikalietillsyn i kommuner och länsstyrelser. Vi vägleder främst i frågor som rör kemiska produkter och varor som släpps ut på marknaden. Enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) ska Kemikalieinspektionen upprätta en tvåårig plan för sin tillsynsvägledning. För att underlätta samverkan kring bland annat tillsynsvägledande aktiviteter tas planen fram i en gemensam, övergripande process tillsammans med de andra centrala miljöbalksmyndigheterna i Tillsynsrådet.

Den här planen visar de vägledningsinsatser som Kemikalieinspektionen avser att genomföra under åren 2026–2027

Projektgruppen som tagit fram Kemikalieinspektionens plan består av Björn Jonsson, Amanda Rosen och Jennifer Astorsdotter.

Vi tackar alla som har lämnat synpunkter och önskemål under arbetet med denna plan.

Kemikalieinspektionen
Magnus Danielsson
Avdelningschef Tillsyn och rådgivning

Hör gärna av er till Kemikalieinspektionen om ni har synpunkter, förslag, idéer etc. som rör Kemikalieinspektionens tillsynsvägledning.

Kontaktperson:
Björn Jonsson
Avdelningen Tillsyn och rådgivning
08-519 41 169
bjorn.jonsson@kemi.se

Innehåll

Sammanfattning **4**

Summary **5**

1 Bakgrund **6**

1.1 Syftet med planen 6

1.2 Uppdatering och uppföljning av planen 7

2 Prioriterad tillsynsvägledning för 2026–2027 ..... **7**

2.1 Nationella tillsynskampanjer som Kemikalieinspektionen ansvarar för 7

2.2 Nationella tillsynskampanjer som Kemikalieinspektionen deltar i 8

2.3 Samverkan med andra myndigheter 8

2.4 Utbildningar och seminarier 9

2.5 Övriga insatser 10

3 Kemikalieinspektionens tillsynsvägledning **11**

3.1 Nationella tillsynskampanjer (f.d. nationella samverkansprojekt) 12

3.2 Utbildningar och seminarier 13

3.3 Tillsynswebben 15

3.4 Råd för tillsyn – skriftlig vägledning 15

3.5 Nyhetsbrev 16

3.6 Fråga Kemikalieinspektionen 16

3.7 Tipsverktyg 16

4 Uppföljning och utvärdering **16**

4.1 Uppföljning och utvärdering av tillsyn enligt miljöbalken 16

4.2 Kemikalieinspektionens uppföljning av kommunernas tillsyn 17

4.3 Utvärdering av Kemikalieinspektionens vägledning 18

5 Samordning med andra myndigheter **19**

5.1 Syftet med samordningen 19

5.2 En gemensam planeringsprocess 20

5.3 Övrig samverkan 20

Sammanfattning

För att bidra till en operativ kemikalietillsyn som är rättssäker, likvärdig och effektiv på både lokal och regional nivå tar Kemikalieinspektionen fram en plan för tillsynsvägledning. Planen ska omfatta två år enligt miljötillsynsförordningen. Den ska även uppdateras årligen. Planen ska tydliggöra vilken tillsynsvägledning Kemikalieinspektionen kommer att bedriva inom den period som planen omfattar och ska underlätta för kommuner, länsstyrelser och andra centrala myndigheter i deras planering.

De aktiviteter som finns med i planen har valts med utgångspunkt i de åtgärder och aktiviteter som finns med i den nationella strategin för miljöbalkstillsynen (tillsynsstrategin) samt Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan (NKP:en). Hänsyn tas även till de behov som kommunerna och länsstyrelserna har uttryckt samt de behov som Kemikalieinspektionen ser inom de närmaste åren.

Det finns stora fördelar med att samverka med andra myndigheter med angränsande ansvarsområden i tillsynsvägledningen. Den gemensamma processen, för att ta fram de respektive myndigheternas planer för tillsynsvägledning, har skapat förutsättningar för detta.

De större vägledningsinsatser som genomförs är de nationella tillsynskampanjerna som genomförs tillsammans med kommuner. En annan viktig del i myndighetens vägledning är de utbildningar och seminarier vi håller, både fysiska och digitala, om olika tillsynsområden. Vi prioriterar även vårt arbete med att ta fram konkret och tydligt vägledningsmaterial som publiceras på vår Tillsynswebb för inspektörer.

Summary

In order to contribute to an operational enforcement of chemicals legislation that is legally secure, equal and effective at both local and regional level the Swedish Chemicals Agency presents a plan for enforcement guidance activities. The plan is on a two-year basis and is updated annually. The plan describes which guidance activities the Swedish Chemicals Agency will perform within the period and is supposed to facilitate for municipalities, regional authorities and other central authorities in their planning.

The activities included in the plan are selected based on the measures and activities that are included in the national strategy for enforcement of the Environmental Code and the Swedish Control Plan for the Food Chain. The needs that the municipalities and regional authorities have expressed and the needs that the Swedish Chemicals Agency sees within the next few years are also considered.

There are great benefits in interacting with other authorities with adjoining areas of responsibility concerning the guidance. A joint planning process to develop the respective authorities' plans has created good conditions for this interaction.

Major guidance efforts are the national collaborative projects carried out together with municipalities. Another important part of the Agency's guidance is the seminars on various regulatory areas that we arrange both on-site and online. We also prioritize our efforts to present concrete and clear guidance material on our guidance web.

1 Bakgrund

Enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) ska den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken (tillsynsstrategin) omfatta fyra år och planerna för tillsynsvägledning ska omfatta två år. Innehållet i planen för tillsynsvägledning ska ta hänsyn till tillsynsstrategin och processerna kommer att synkas så långt det är möjligt. Till exempel kommer vi att utgå från samma omvärldsbevakning och lägesbild.

Tillsynsstrategin är ett verktyg för att uppnå en effektiv och likvärdig tillsyn. Kemikalieinspektionen medverkar i den centrala arbetsgruppen och har ansvaret för att samordna tillsynsområdet ”Kemikalietillsyn”. Syftet med tillsynsstrategin är att få genomslag för nationella prioriteringar, lyfta fram angelägna utvecklingsområden för att stärka tillsynsverksamheten samt att öka tillsynens effektivitet, likvärdighet och rättssäkerhet. Likaså ska det förenkla tillsynsmyndigheternas planering av tillsyn samt tydliggöra vad som ska följas upp. Tillsynsmyndigheterna ska visa hur de har tagit hänsyn till miljöbalksstrategin i sina tillsynsplaner[1]. Vissa av aktiviteterna som finns i planen för tillsynsvägledning är även med i tillsynsstrategin. Det gäller framför allt våra nationella tillsynskampanjer.

Vart fjärde år gör vi en större omvärldsbevakning och analys av behov av tillsynsvägledning som ligger till grund för de två planer för tillsynsvägledning som ryms inom en fyraårig strategiperiod. Övriga år görs en enklare omvärldsbevakning samt en översyn av befintliga underlag och innehållet i planerna.

Planen för tillsynsvägledning tar även hänsyn till den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (NKP:en), som berör kontroller av växtskyddsmedelslagstiftningen. Det gäller framför allt våra nationella tillsynskampanjer, vissa utbildningar och seminarier. I kontrollplanen beskrivs också hur kontrollen i livsmedelskedjan är planerad och organiserad samt hur den genomförs, följs upp och utvecklas.

1.1 Syftet med planen

Planen tillsammans med de årliga uppdateringarna ska tydliggöra för kommuner och länsstyrelser vilken tillsynsvägledning Kemikalieinspektionen kommer att erbjuda under perioden och på vilket sätt den ska ges.

[1] 1 kap 8 § Miljötillsynsförordningen (2011:13).

1.2 Uppdatering och uppföljning av planen

Kemikalieinspektionen gör en årlig översyn av planen och reviderar vid behov. Omvärldsfaktorer, som till exempel ändrad lagstiftning eller uttalade prioriteringar från regeringen, kan påverka vår prioritering av framtida tillsynsvägledning. I samband med den årliga revideringen genomförs en uppföljning av föregående års tillsynsvägledningsinsatser.

Tillsynsvägledande myndigheter ska aktivt verka för samordning och samverkan i frågor om tillsynsvägledning. Enligt miljötillsynsförordningen ska Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Statens jordbruksverk och Folkhälsomyndigheten ha planer för tillsynsvägledning. Inom Tillsynsrådet har därför en gemensam, övergripande process utvecklats för hur myndigheterna ska samverka vid framtagandet av planerna.

Den gemensamma processen innebär att de centrala myndigheterna följer en överenskommen metod då planerna tas fram. Då en ny plan tas fram är processen mer omfattande än vid ett år då planen uppdateras. För planen 2026–2027 har vi utgått från den process som finns för framtagande av en ny plan.

2 Prioriterad tillsynsvägledning för 2026–2027

De insatser som prioriteras inom Kemikalieinspektionens tillsynsvägledning för 2026–2027 presenteras nedan, och finns även publicerade på vår webbplats, kemi.se, under ”Kontroll och tillsyn”.

2.1 Nationella tillsynskampanjer som Kemikalieinspektionen ansvarar för

De nationella tillsynskampanjerna inleds oftast med att Kemikalieinspektionen håller ett webbinarium eller publicerar utbildningsfilmer, där vi informerar om den aktuella lagstiftningen och kampanjen. Vi tar fram material i form av till exempel handledningar, checklistor och olika mallar. Det kan vara mallar för inspektionsmeddelanden, beslut om miljösanktionsavgift osv. Materialet som tas fram inom de nationella tillsynskampanjerna kan även användas efter att kampanjen är avslutad. Det möjliggör för kommuner att bedriva tillsyn utanför våra kampanjer och kan skapa en större flexibilitet. Mer information om kampanjerna kommer löpande.

- **Återförsäljare – växtskyddsmedel**. Kemikalieinspektionen ordnar en nationell tillsynskampanj med fokus på kontroll av växtskyddsmedel. Syftet är att kontrollera kravet om godkännande och göra spårbarhetskontroller hos distributörer. Detta är även en aktivitet inom den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (NKP:n). Genomförs våren 2026.
- **Återförsäljare – kemiska produkter**. Kemikalieinspektionen ordnar en nationell tillsynskampanj med fokus på tillsyn av kemiska produkter och reglerna som finns i CLP-förordningen. Detta är även en aktivitet inom den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken. Genomförs hösten 2026.

2.2 Nationella tillsynskampanjer som Kemikalieinspektionen deltar i

Vid dessa nationella tillsynskampanjer deltar Kemikalieinspektionen, men vi är inte den drivande myndigheten.

- **Återförsäljare – kosmetiska produkter**. Läkemedelsverket har huvudansvaret för denna nationella tillsynskampanj. Kemikalieinspektionen deltar och samverkar i frågor som rör miljöfarliga ämnen i kosmetiska produkter, exempelvis innehåll av begränsade PFAS-ämnen. Detta är även en aktivitet inom den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken. Genomförs hösten 2027.

2.3 Samverkan med andra myndigheter

Kemikalieinspektionen samverkar i vägledningsaktiviteter med flera andra myndigheter under kommande period.

- **Användning av biocidprodukter**: Naturvårdsverket har huvudansvaret. Kemikalieinspektionen deltar och samverkar i frågor som rör vårt vägledningsansvar. Vi kommer bland annat att förtydliga vad tillsyn av användning av biocidprodukter innebär för tillsynsmyndigheterna och ta fram tillsynsvägledning som kompletterar befintlig. Detta är även en aktivitet inom den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken. Tillsynsvägledning tas fram under 2026–2027. Kommuner och länsstyrelser kan bedriva tillsyn med hjälp av framtaget material från och med 2028
- **Register – växtskyddsmedel**: Kemikalieinspektionen och Jordbruksverket utvecklar sina vägledningar om upprättande av register över aktörer som hanterar växtskyddsmedel. Detta är även en aktivitet inom den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (NKP:n). Genomförs under 2026.

- **Uppdaterar vägledningen - ”*Riskbedömning av aktörer som hanterar växtskyddsmedel*”**. Kemikalieinspektionen och Jordbruksverket uppdaterar vägledningen. Detta är även en aktivitet inom den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (NKP:n). Genomförs under 2026.
- **Kompetenshöjande aktiviteter:** Kemikalieinspektionen, Jordbruksverket och länsstyrelserna arrangerar kompetenshöjande aktiviteter gällande växtskyddsmedel. Detta är även en aktivitet inom den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (NKP:n). Genomförs 2026–2027.

2.4 Utbildningar och seminarier

Vi erbjuder med jämna mellanrum olika utbildningar och seminarier. De kan både vara fysiska och digitala.

- **Grundutbildning:** inriktningen på utbildningen är regelverken kring tillsyn av kemiska produkter, bekämpningsmedel och varor i detaljhandeln. Vi varvar föreläsningar om kemikalielagstiftningen med praktiska övningar. Utbildningen är på två dagar i Sundbyberg och erbjuds varje år, vanligtvis på hösten. Vi skickar ut mer information i samband med att anmälan öppnas.
- **Digitalt utbildningspaket:** vi utreder möjligheten att ta fram utbildningsfilmer. Utbildningsfilmerna är tänkta att rikta sig till inspektörer som är nya på området eller behöver uppdatera sina kunskaper.
- **Presentation av resultat – samverkansprojektet om biocidprodukter 2025:** ett webbinarium där vi presenterar resultat och lärdomar från projektet. Genomförs under 2026.
- **Årlig rapportering av utförd tillsyn gällande bekämpningsmedel:** Ett webbinarium med syfte att hjälpa kommunerna och länsstyrelserna med den rapportering som Kemikalieinspektionen begär in varje år gällande utförd tillsyn med avseende på växtskyddsmedels- respektive biocidlagstiftningen. Genomförs i januari varje år.
- **Årligt webbinarium om kontrollen av växtskyddsmedel**: Kemikalieinspektionen och Jordbruksverket organiserar årligen ett webbinarium om kontrollen av växtskyddsmedel. Syftet med webbinariet är att informera länsstyrelser och kommuner om kontrollförordningen och den nationella kontrollplanen, den årliga rapporteringen, revisioner, riskbaserat urval, med mera. Detta är även en aktivitet inom den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (NKP:n). Genomförs i september varje år.

2.5 Övriga insatser

- **Tillsynswebben för inspektörer:** Tillsynswebben är vår primära informationskanal för inspektörer. Där publicerar vi skriftligt vägledningsmaterial, vägledningsfilmer med mera. Där finns också information om våra utbildningar och seminarier och allt material som tas fram till våra nationella tillsynskampanjer. Tillsynswebben nås via Kontroll och tillsyn - Kemikalieinspektionen.
- **Råd för tillsyn – Skriftlig vägledning:** Det finns skriftligt vägledningsmaterial som är publicerat på Kemikalieinspektionens Tillsynswebb. Befintligt material uppdateras löpande och nytt material tas fram vartefter behov identifieras. I nuläget finns följande Råd för tillsyn:
  - **Tillsyn av informationsplikten för varor – artikel 33 i Reach-förordningen**: Tillsyn av informationsplikten för varor handlar om hur du kan utöva tillsyn över reglerna i Reach-förordningens artikel 33, om plikten att lämna information om innehåll av särskilt farliga ämnen i varor.
  - **Tillsyn av smycken – begränsningar i Reach-förordningen**: Tillsyn av smycken handlar om hur du kan utöva tillsyn över de regler i Reach-förordningens bilaga XVII som gäller ämnen i smycken, till exempel reglerna om hur mycket nickel som får avges från metallen i ett smycke.
  - **Tillsyn av elektriska produkter**: Tillsyn av elektriska produkter handlar om hur du kan utöva tillsyn över de regler som gäller särskilt för elektriska och elektroniska produkter, framför allt de som finns i RoHS-direktivet.
  - **Tillsyn av behandlade varor**: Tillsyn av behandlade varor handlar om hur du kan kontrollera att biocidbehandlade varor uppfyller de krav som finns i lagstiftningen, till exempel att det finns märkning med rätt information.
  - **Tillsyn av växtskyddsmedel hos återförsäljare**: Tillsyn av växtskyddsmedel hos återförsäljare beskriver regler som gäller för växtskyddsmedel och hur du som inspektör kan kontrollera produkter och företag.
  - **Tillsyn av biocidprodukter hos återförsäljare**: Tillsyn av biocidprodukter hos återförsäljare beskriver regler som gäller för biocidprodukter och hur du som inspektör kan kontrollera produkter och företag.

    - **Detaljhandelstillsyn – Kemiska produkter**: Denna handledning beskriver tillsyn av butiker som säljer kemiska produkter, och syftar till att ge en kort överblick över hur man kan kontrollera att detaljhandeln följer kemikalielagstiftningen.
- **Nyhetsbrev:** Nyhetsbrevet ”Tillsynsvägledning från Kemikalieinspektionen” ges ut varje kvartal. När det finns viktig information som behöver komma ut snabbt ger vi ut extranummer. Nyhetsbrevet skickas via mejl till den officiella myndighetsadressen.
- **Prenumeration på nyheter via mejl:** Det finns även möjlighet för inspektörer på kommuner och länsstyrelser att få nyheter direkt till sin e-postadress på jobbet. Det går att få genom att anmäla sig till en prenumeration på nyheter om tillsynsvägledning från vår Tillsynswebb.
- **Fråga Kemikalieinspektionen – myndighetens upplysningstjänst**: I verktyget Fråga Kemikalieinspektionen på vår webbplats kan inspektörer enkelt ställa tillsynsfrågor till Kemikalieinspektionen. Ett skriftligt svar kommer inom 7 arbetsdagar.
- **Tipsverktyget**: En stor del av de tips som kommer in till myndigheten är från inspektörer i kommunerna. Varje inlämnat tips som inte är anonymt får, om så önskas, ett svar med vår bedömning av tipset och om vi planerar att gå vidare med en åtgärd mot det ansvariga företaget. Vi ser dessa svar som en del av vår vägledning. Tipsverktyget nås via vår webbplats: Tipsa Kemikalieinspektionen - Kemikalieinspektionen.
- **Uppdragsföreläsningar**: Kemikalieinspektionen erbjuder föreläsningar riktat till kommuninspektörer och handläggare på länsstyrelser. De hålls vid förfrågan, utifrån våra resurser och behovet av vägledning.
- **Stöd:** Stöd till tillsynssamverkan mellan kommuner. Stödet kan bestå i att Kemikalieinspektionen lämnar synpunkter på projektinriktning och skriftligt material med mera.
- **Intervjuer med kommuner:** För att skapa oss en bättre bild av förutsättningarna för kommuner att bedriva marknadskontroll, utförde vi under 2025 intervjuer med utvalda kommuner. Intervjuerna är ett komplement till den skriftliga utvärdering av marknadskontrollen som skickas till oss varje år. Detta är något vi kommer att fortsätta med under kommande period.

3 Kemikalieinspektionens tillsynsvägledning

Kemikalieinspektionens tillsynsvägledning innebär till exempel att ge stöd och råd inom vårt vägledningsområde. Vidare innefattar det också att följa upp, utvärdera och samordna den operativa tillsyn som bedrivs av kommuner och länsstyrelser.

Vår tillsynsvägledning ska leda till samsyn av kemikaliekontrollen så att tillsynen sker effektivt och likvärdigt runt om i landet. En viktig del i arbetet för att få samsyn i tillsynen är våra nationella tillsynskampanjer, men också de utbildningar och seminarier som vi själva anordnar eller när vi stöttar regionala projekt. Under dessa aktiviteter diskuteras bland annat vilka tolkningar och bedömningar som behöver göras samt vilka krav som bör ställas vid olika typer av tillsyn.

Kemikalieinspektionen vägleder i tillsynsfrågor som rör utsättande av kemiska produkter, bekämpningsmedel och varor på marknaden. Det kan handla om hur man bedömer om märkningen på förpackningen till en kemisk produkt är rätt utformad, om reglerna om barnskyddande förslutning eller kännbar varningsmärkning följs, eller om en produkt bör betraktas som ett bekämpningsmedel och om den då är godkänd. När det gäller varor kan vägledningen handla om vilka regelverk som en viss varutyp, till exempel elektronik, omfattas av och vilka ämnen som är reglerade i den varutypen. De allra flesta regler som tillsynsvägledningen omfattar är EU-förordningar som är direktverkande i Sverige eller regler som härstammar från EG-direktiv och har införlivats i svensk lagstiftning. Det finns få regler på Kemikalieinspektionens område som enbart gäller i Sverige.

3.1 Nationella tillsynskampanjer (f.d. nationella samverkansprojekt)

Våra nationella samverkansprojekt har bytt namn till nationella tillsynskampanjer. Det är för att centrala myndigheter har enats om ett gemensamt namn för liknande projekt som vi genomför tillsammans med kommuner eller länsstyrelser. För Kemikalieinspektionens del ändras inte konceptet eller innehållet. Namnbytet sker från och med år 2026, men ni kommer att kunna se båda namnen under en övergångsperiod. De tillsynskampanjer som hittills genomförts har haft stort genomslag med återverkningar ända upp i toppen på leverantörskedjan. Exempelvis har kommunerna bedrivit tillsyn hos återförsäljare och detaljister och sett till att felaktiga produkter inte fortsätter att säljas i butikerna. Bristerna har återrapporterats till Kemikalieinspektionen som därefter inspekterat de ansvariga företagen högre upp i leverantörskedjan för att säkerställa att de inte släpper ut produkterna på marknaden i strid med regelverket.

Tillsynsvägledningen har under dessa nationella tillsynskampanjer bestått av utbildning på upptaktsdagar alternativt via utbildningsfilmer. Där har vi beskrivit de regler som vi tycker är viktiga att kontrollera under kampanjen, hur detta kan gå till och vilka krav som ska ställas på företagen. Inför kampanjen tar Kemikalieinspektionen också fram olika tillsynshandledningar och checklistor och sammanställer vanliga frågor och svar på en särskild projektwebbsida på vår

Tillsynswebb. Detta gör vi för att underlätta för kommuninspektörerna. Vi ser att det ger goda förutsättningar för en rättssäker och effektiv tillsyn. En positiv sidoeffekt av den här typen av tillsynskampanj är också att kommunerna ges tillfälle att utbyta erfarenheter och dra nytta av varandras kunskaper i kemikalietillsynen. Förutsättningarna i kommunerna ser väldigt olika ut och vi ser de nationella tillsynskampanjerna som viktiga för att underlätta för kommuner med små resurser att genomföra kemikalietillsyn. Många kommuner lyfter fram fortsatt behov av guidning och nationella tillsynskampanjer. De nationella tillsynskampanjerna lyfts fram som en förutsättning för många kommuner att kunna genomföra marknadskontroll på kemikalieområdet.

Kemikalieinspektionen genomför normalt en nationell tillsynskampanj i egen regi med ca 1½ års mellanrum. Temat växlar mellan de tre tillsynsområdena kemiska produkter, varor och bekämpningsmedel.

Under perioden 2026–2027 ordnar Kemikalieinspektionen två nationella tillsynskampanjer. Den ena med fokus på kontroll av växtskyddsmedel och till exempel kravet om godkännande och den andra med fokus på tillsyn av kemiska produkter och reglerna som finns i CLP-förordningen. Den exakta inriktningen kommer att meddelas senare. Operativ fas för kommuner kommer att vara under våren 2026 för tillsyn av växtskyddsmedel och hösten 2026 för tillsyn av kemiska produkter. Inför uppstarten kommer vi att erbjuda kunskapshöjande insatser som till exempel webbinarium. De nationella tillsynskampanjerna är också utpekade inom den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan och inom nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken, för år 2026–2029.

Vi arbetar för att en större andel av Sveriges kommuner ska delta i våra nationella tillsynskampanjer. Ofta anges resursbrist som en anledning till att det är svårt att delta. Ett viktigt stöd för att hjälpa kommuner att prioritera tillsynsområdet och för att utveckla tillsynsvägledningen kan vara den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken och den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan. I övrigt har Kemikalieinspektionen svårt att påverka kommunernas resurser, mer än att som alltid försöka göra våra nationella tillsynskampanjer så lättillgängliga och effektiva som möjligt.

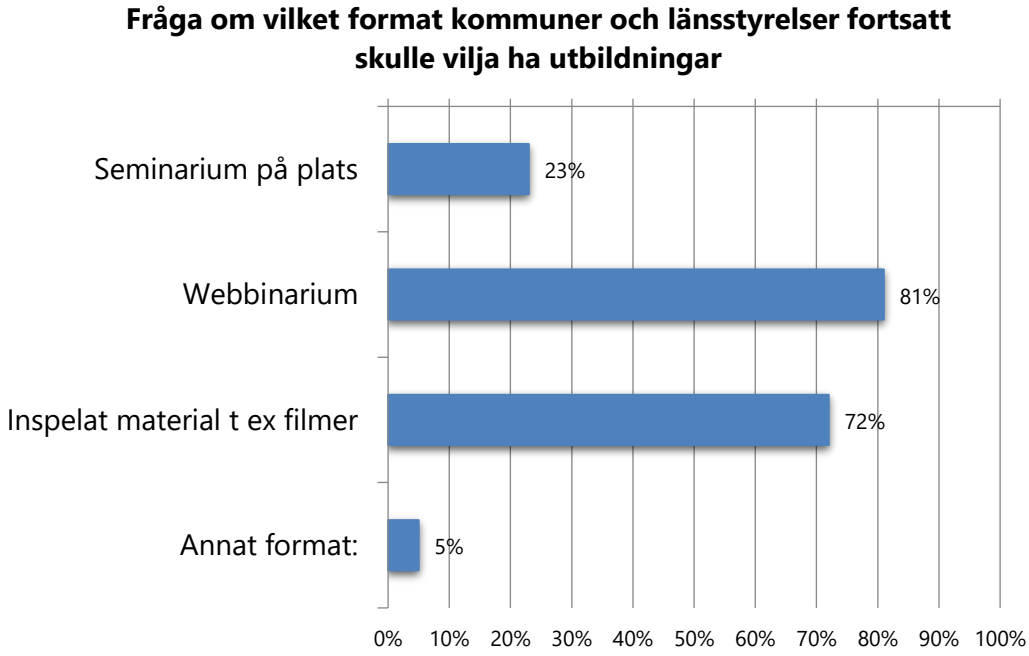
3.2 Utbildningar och seminarier

Sedan 2014 har Kemikalieinspektionen återkommande bedrivit utbildningar för yrkesverksamma inspektörer på kommuner och länsstyrelser.

Utbildningen ”Tillsyn av kemiska produkter, bekämpningsmedel och varor i detaljhandeln” är en tvådagars fysisk grundutbildning som hittills har varit mycket

uppskattad och vi planerar att även fortsättningsvis erbjuda minst ett utbildningstillfälle varje år för nya inspektörer och handläggare som arbetar med kemikalietillsyn.

Kemikalieinspektionen, Folkhälsomyndigheten, Havs- och Vattenmyndigheten, Jordbruksverket och Naturvårdsverket ställde under våren 2024 frågor om tillsynsvägledningen i en enkät som gick ut samtidigt med remissen för den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken. Enkäten skickades ut till samtliga kommuner och länsstyrelser. En av frågorna gällde i vilken form kommuner och länsstyrelser helst vill ha tillsynsvägledning. Resultatet visar, precis som vid tidigare undersökningar, att det finns ett stort intresse för kunskapshöjande insatser via webbinarier eller inspelat material som till exempel filmer (figur 1).

Figur 1 - Fråga om vilket format kommuner och länsstyrelser fortsatt skulle vilja ha utbildningar. Staplarna representerar andel svarande.

Vi har sedan tidigare testat att till exempel spela in utbildningsfilmer inför ett av våra samverkansprojekt (Tillsyn av barnskyddande förslutning 2023). I utvärderingen av det projektet framkom att ca 80 % av de som svarade hade stor till mycket stor nytta av utbildningsfilmerna. Vi kommer under nästa period se över hur vi kan utveckla vår digitala tillsynsvägledning.

Samtidigt har våra fysiska utbildningar varit fullbokade de två senaste åren (2023 och 2024). I utvärderingen av utbildningen framkommer också att många även

fortsatt vill ha fysiska insatser. Vid fysiska utbildningar har vi också en bättre möjlighet att jobba praktiskt med övningar.

Vi deltar också, vid behov och vid förfrågan, i olika webbinarier tillsammans med andra centrala myndigheter. Kemikalieinspektionen får ofta förfrågningar om att komma och föreläsa i olika sammanhang. Det är bland annat föreläsningar i samband med uppstart av tillsynskampanjer som olika Miljösamverkan Sverige håller i. För Kemikalieinspektionen är det viktigt att kunna vara flexibel och erbjuda stöd och vägledning som efterfrågas, även sådan vi själva inte har initierat, särskilt i de fall då vi kan nå ut till många. I de fall målgruppen är kommuninspektörer och handläggare på länsstyrelser ser vi det som en del av vår vägledning.

Vår bedömning är att vi fortsatt kommer att behöva erbjuda kunskapshöjande insatser både digitalt och fysiskt i olika omfattning.

3.3 Tillsynswebben

På vår webbplats finns den så kallade Tillsynswebben där inspektörer kan logga in och ta del av allt vårt vägledningsmaterial som är riktat särskilt till dem. Här finns vägledning i form av skriftligt material och vissa utbildningsfilmer samt information om våra nationella tillsynskampanjer, utbildningar, seminarier etc.

3.4 Råd för tillsyn – skriftlig vägledning

Kommuner och länsstyrelser ger ofta uttryck för att de vill ha konkret vägledning som de kan använda direkt i sin tillsyn. Våra nationella tillsynskampanjer är av den karaktären, men eftersom det är Kemikalieinspektionen som initierar dem är det inte säkert att tidpunkten passar alla kommuner. För att tillgodose önskemålet om konkret vägledning, men även skapa en ökad frihet för myndigheterna att välja tidpunkt och inriktning på tillsynen, har Kemikalieinspektionen tagit fram ett antal dokument som finns tillgängliga på Tillsynswebben under namnet ”Råd för Tillsyn”. I dessa dokument ingår checklistor att använda vid inspektion, brevmallar, lathund om regler, vanliga frågor och svar samt Kemikalieinspektionens erfarenheter av vanligt förekommande brister med mera. Vi har i tidigare undersökningar ställt frågor om dessa och fått bekräftat att de används av inspektörer i deras arbete. Vi har till exempel frågat om dem i samband med utvärderingar av våra samverkansprojekt och i den enkät om tillsynsvägledning som gick ut till kommuner och länsstyrelser samtidigt som remissen för kommande nationella strategi för tillsyn enligt miljöbalken.

Våra Råd för tillsyn ses över och uppdateras kontinuerligt. Under 2025 har vi till exempel publicerat uppdaterade versioner av tillsyn på bekämpningsmedel.

3.5 Nyhetsbrev

För att kunna nå ut till vår målgrupp snabbt och direkt ger Kemikalieinspektionen ut ett nyhetsbrev, ”Tillsynsvägledning från Kemikalieinspektionen” som skickas ut till alla kommuner och länsstyrelser. Nyhetsbrevet innehåller nyheter som rör tillsynen inom vårt vägledningsområde. Vi skickar ett nyhetsbrev varje kvartal men om det finns viktig information som vi behöver gå ut med däremellan skickar vi extra nyhetsbrev.

Det finns även möjlighet för inspektörer på kommuner och länsstyrelser att få nyheter direkt till sin e-postadress på jobbet. Det går att få genom att anmäla sig till en prenumeration på nyheter om tillsynsvägledning från vår Tillsynswebb. Där lägger vi löpande upp aktuell information.

3.6 Fråga Kemikalieinspektionen

På vår webbplats kan inspektörer ställa frågor via vårt frågeverktyg och vår rådgivningstjänst, Fråga Kemikalieinspektionen. De tillsynsfrågor som kommer in besvaras av Kemikalieinspektionens inspektörer. Frågeverktyget är framtaget för att underlätta för inspektörer och handläggare att ställa sina frågor.

Vi får även telefonsamtal från inspektörer där man önskar vägledning, ett önskemål som vi ser som viktigt att tillgodose. Vill man som inspektör bli uppringd, går det till exempel bra att skriva det i frågan man skickar in.

3.7 Tipsverktyg

Via vår webbplats kan man också lämna tips om företag eller produkter som har brister. En stor del av de tips som kommer in till myndigheten är från inspektörer i kommunerna. Varje inlämnat tips som inte är anonymt får, om så önskas, ett svar från oss om med vår bedömning av tipset och om vi planerar att gå vidare med en åtgärd mot det ansvariga företaget. Vi ser dessa svar som en del av vår vägledning. Om tipset rör en brist som en annan myndighet har tillsynsansvar för informerar vi om det.

4 Uppföljning och utvärdering

4.1 Uppföljning och utvärdering av tillsyn enligt miljöbalken

För att veta om tillsynen fungerar som det är tänkt behöver man följa upp och utvärdera den. Naturvårdsverket följer årligen upp kommuners och länsstyrelsers miljöbalkstillsyn, i samråd med Folkhälsomyndigheten, Statens jordbruksverk,

Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och länsstyrelserna. Kommunerna och länsstyrelserna får bland annat redogöra för resurstillgång, eventuell samverkan och antal tillsynsobjekt inom olika tillsynsområden samt hur de har prioriterat tillsynsresurserna. De tillsynsvägledande myndigheterna följer också upp tillsynsmyndigheternas tillsyn inom olika fördjupningsområden som varierar från år till år. Dessa uppföljningar syftar till att ge en mer detaljerad bild av tillsynen inom specifika tillsynsområden.

Resultaten från uppföljningarna används av både tillsynsmyndigheter och centrala tillsynsvägledande myndigheter för att utveckla arbetet med tillsyn och vägledning.

4.2 Kemikalieinspektionens uppföljning av kommunernas tillsyn

Varje år begär och samlar Kemikalieinspektionen in uppgifter om vilken kemikalietillsyn som bedrivits i kommunerna föregående år. Detta sker inom ett antal olika regelområden och vi sammanställer uppgifterna årligen och rapporterar sedan med olika intervall vidare till EU-kommissionen. Förutom att insamlingen och sammanställningen av uppgifterna är ett krav som EU ställer på Sverige så använder vi uppgifterna för att själva få en bild av hur tillsynen ser ut i landet och på vilka områden det kan vara lämpligt med insatser från Kemikalieinspektionens sida.

Kommunerna och länsstyrelserna ska dessutom i och med införandet av Marknadskontrollförordningen (EU) 2019/1020 årligen redovisa en utvärdering av sin marknadskontrollverksamhet till den ansvariga marknadskontrollmyndigheten. För kemikalielagstiftningarna är det Kemikalieinspektionen som är ansvarig marknadskontrollmyndighet. Detta regleras i miljötillsynsförordningen (2011:13). Den första utvärderingen gällde den verksamhet som bedrevs under 2023 och skulle rapporteras in senast 31 januari 2024. Kemikalieinspektionen har tagit fram en mall som stöd för utvärderingen av den marknadskontroll som ska redovisas till oss. Där efterfrågar vi bland annat vilka resurser kommunerna har för att bedriva marknadskontroll och om den utförda kontrollen motsvarar behoven i kommunen. Utifrån de behov som framkommer i kommunernas egenutvärdering kommer aktiviteter och vidareutvecklingar av tillsynsvägledningen tas fram. För 2024 års utvärdering ser vi en ökad svarsfrekvens bland kommunerna. Detta år svarade 87 % av kommunerna, jämfört med 80 % 2023.

Vår bedömning är att den ökande svarsfrekvensen dels beror på att det är andra året som utvärderingen genomförs, dels på att vi skickade ut mallen för utvärderingen av marknadskontrollen samtidigt som de årliga EU-enkäterna, som

beskrivs i första stycket, som avser tillsyn enligt Reach-, CLP- och Biocidförordningen.

I inrapporteringen ser vi att vi genom våra nationella tillsynskampanjer till exempel kan skapa fokus på lagstiftningar som det generellt inte bedrivs så mycket tillsyn på. Det kan till exempel gälla tillsyn enligt RoHS-direktivet[2] och POPs-förordningen[3].

Vi ser att våra nationella tillsynskampanjer skapar en lägre tröskel för kommuner att bedriva tillsyn inom kemikalieområdet, till exempel marknadskontroll. Det är bland annat tack vare att vi tar fram allt material i form av till exempel checklistor, handledningar och olika mallar. Dessutom brukar vi ha skriftliga vägledningsdokument kopplat till den tillsyn som ska utföras. Vi genomför också kunskapshöjande insatser innan projektet startar. Det brukar oftast vara i form av webbinarier.

Att genomföra nationella tillsynskampanjer är även en effektiv arbetsform då en stor del av Sverige täcks in och en större andel företag och produkter kan kontrolleras. Samtidigt höjer vi kunskapsnivån hos både deltagande kommuner och inspekterade företag. Det är också viktigt att utföra en harmoniserad kontroll så att företagen får en likvärdig bedömning när det gäller regeltolkningar och åtgärder. Det ska inte ha någon betydelse för återförsäljaren i vilken del av Sverige företaget är beläget.

4.3 Utvärdering av Kemikalieinspektionens vägledning

I samband med våra tillsynsvägledningsinsatser genomför vi systematiskt olika utvärderingar, för att fånga upp vår målgrupps uppfattning om det vi gör. Vi justerar löpande vår vägledning utifrån de omdömen vi får i samband med föreläsningar, seminarier, nationella tillsynskampanjer och utifrån våra egna erfarenheter

Varje nationell tillsynskampanj utvärderas separat av oss. De synpunkter vi får in är viktiga för oss och skapar möjligheter för oss att utveckla våra processer.

[2] Restriction of the use of certain Hazardous Substances in electrical and electronic equipment, RoHS-direktivet (2011/65/EU).

[3] Långlivade organiska föroreningar, Persistent Organic Pollutans, POPs-förordningen (EU) 2019/1021.

Viktiga kanaler för oss när det gäller utvärdering av vår tillsynsvägledning är de frågor som vi får från kommuner och länsstyrelser. Om vi får många frågor inom ett regelområde kan det vara ett tecken på att vi bör vägleda ytterligare inom det området. Vi ser också att vi får in fler tips gällande brister inom ett regelområde efter att vi genomfört en vägledningsinsats och därmed ökat kunskapen inom det området.

5 Samordning med andra myndigheter

Tillsynsvägledande myndigheter ska aktivt verka för samordning och samverkan i frågor om tillsynsvägledning. Enligt miljötillsynsförordningen ska Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Statens jordbruksverk och Folkhälsomyndigheten ha planer för tillsynsvägledning. Av planerna ska det framgå hur myndigheterna tagit hänsyn till den nationella tillsynsstrategin. Inom Tillsynsrådet har en gemensam process utvecklats för hur myndigheterna ska samverka när de tar fram planerna och hur planerna ska ta hänsyn till tillsynsstrategin.

Tillsynsrådet är ett samverkans- och samrådsorgan för myndigheter som arbetar med föreskrifter, tillsynsvägledning och tillsyn enligt miljöbalken. Myndigheterna i Tillsynsrådet har gemensamt beskrivit vilka fem egenskaper som karaktäriserar god tillsynsvägledning:

- Planerad: Tillsynsvägledningen bedrivs regelbundet och systematiskt med utgångspunkt från vad som är prioriterat på nationell och regional nivå.
- Koordinerad: Tillsynsvägledningen anpassas tidsmässigt mellan olika sakområden eftersom målgruppen kan vara densamma.
- Tydlig: Den tillsynsvägledande myndigheten visar tydligt hur den prioriterar sin tillsynsvägledning och varför.
- Kommunikativ: Tillsynsvägledningen förmedlas på det sätt som bäst bidrar till att utveckla tillsynen.
- Tillgänglig: Både skriftlig och muntlig tillsynsvägledning går lätt för mottagaren att få tag på och förstå.

5.1 Syftet med samordningen

Syftet med samordningen är att myndigheternas planer för tillsynsvägledning ska tas fram genom liknande arbetsformer, vilket bland annat ger möjlighet till samverkan kring tillsynsvägledande aktiviteter. Ytterligare ett syfte är att samordna kommunikationsinsatser till gemensamma målgrupper och att tidsmässigt anpassa myndigheternas tillsynsvägledning mellan olika sakområden.

5.2 En gemensam planeringsprocess

Den gemensamma processen innebär att de centrala myndigheterna följer en överenskommen metod när de tar fram sina respektive planer för tillsynsvägledning. Följande steg finns beskrivna i den gemensamma processen:

1. Intern kartläggning av behov
2. Insamling av målgruppernas behov och synpunkter
3. Intern analys och prioritering av tillsynsvägledningsaktiviteter
4. Samordning av planerade aktiviteter mellan myndigheter
5. Beslut och återkoppling.

När vi kartlägger vilka behov som finns av tillsynsvägledning utgår vi bland annat från de lägesbilder som tas fram inom den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken. När vi samlar in målgruppernas synpunkter och behov brukar vi ha en gemensam enkät. Sedan gör respektive myndighet sin egen interna analys och prioritering, här väger fokusområdena i den nationella tillsynsstrategin tungt. Innan respektive myndighet fattar beslut om sin plan så samordnar vi våra aktiviteter.

Syftet med att samordna arbetet med planer för tillsynsvägledning är att det ger möjlighet till samverkan kring olika tillsynsvägledande aktiviteter. Ett exempel på samverkan är att vi ordnar en gemensam utbildning eller tillsynskampanj inom ett område. Ytterligare exempel är att myndigheterna kan samordna kommunikationen till gemensamma målgrupper samt anpassa tillsynsvägledningen tidsmässigt mellan olika sakområden.

Den gemensamma processen underlättar för de centrala myndigheterna att hitta tillsynsprojekt och tillsynskampanjer att samverka i. Den ger också förutsättningar för att anpassa resurskrävande projekt och kampanjer tidsmässigt, eftersom målgruppen kan vara densamma.

5.3 Övrig samverkan

Det är viktigt att tillsynen som bedrivs i Sverige, av Kemikalieinspektionen och de regionala och lokala myndigheterna, är samordnad vad gäller bedömningar och regeltolkningar. Det är också viktigt att vi har samsyn med andra EU-länders tillsynsmyndigheter eftersom vi i stora delar har ett gemensamt regelverk inom kemikalieområdet, samt eftersom våra tillsynsobjekt ofta agerar utanför Sveriges gränser. Kemikalieinspektionen genomför tillsynsprojekt tillsammans med våra nordiska grannländer samt deltar i EU-gemensamma tillsynsprojekt. Erfarenheterna från dessa projekt bidrar till utvecklingen av vår tillsynsvägledning.

Kemikalieinspektionen medverkar i Tillsynsrådet och dess arbetsgrupper. Förutom att vi samverkar med övriga centrala myndigheter när vi tar fram planer för tillsynsvägledning samverkar vi också i arbetet med att ta fram en strategi för miljöbalkstillsynen samt i den nationella uppföljningen av miljöbalkstillsynen.

Vi samverkar även med Livsmedelsverket och Jordbruksverket gällande Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan, NKP:n.

Kemikalieinspektionen
Box 2, 172 13 Sundbyberg
08-519 41 100

Besöks- och leveransadress
Löfströms Allé 5, 172 66 Sundbyberg
kemi@kemi.se
www.kemikalieinspektionen.se

KEMI
Kemikalieinspektionen